

บทที่ ๔

ความสำคัญของหลักสัจจะกับการประกอบอาชีพในสังคม

ในบทที่ ๔

มุ่งศึกษาความสำคัญของหลักสัจจะกับการประกอบอาชีพทางสังคม โดยได้กำหนดประเด็นไว้ ๔ ประการ ในอาชีพ ได้แก่ (๑)

อาชีพนักการเมือง (๒) อาชีพนักการศึกษา

(๓) อาชีพนักธุรกิจ (๔) สรุป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ อาชีพนักการเมือง

การประกอบอาชีพทางการเมืองเป็นอาชีพที่เชื่อว่าจะต้องทำเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวม

มิได้กระทำเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

เพราะอาชีพนี้ถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะ

เป็นอาชีพที่ชนรุ่นหลังจะได้ปฏิบัติตาม

ในเรื่องสัจจะมีความสำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมที่จะสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

เนื่องจากปัจจุบันเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่งนั้น อาจจะมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ผลประโยชน์ขัดกัน ความคิดไม่ตรงกัน

การขาดอุดมคติทางการเมืองที่แน่นอน เป็นต้น ในการแก้ปัญหานี้ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาแล้ว

นักการเมืองจะต้องมีธรรมะสำหรับนักบริหาร

นักปกครองซึ่งพระพุทธองค์ได้แสดงไว้ว่า

เป็นคุณสมบัติของนักปกครองหรือผู้บริหารปรากฏในพระคัมภีร์ศาสนาหลายแห่งด้วยกัน

แต่ในที่นี้จะขอนำมากล่าวเฉพาะที่ท่านได้แสดงไว้ในอรรถกถาอัฐกนิบาตอังคตตรนิกาย มีใจความว่าผู้ปกครองหรือนักบริหารนั้นจะต้องทำนุบำรุงประชากรด้วยหลักธรรมที่เรียกว่าราชสังคหวัตถุ ๕ ประการ คือ

๑. สัสสมะระ

ฉลาดสามารถในการบำรุงเกษตรกรรมและกสิกรรมเป็นต้น
อันเป็นธัญญาหารให้เกิดผลผลิตที่ดี
มีการส่งเสริมการเกษตรและกสิกรรมให้อุดมสมบูรณ์
อันจะเป็นประโยชน์พื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศทางด้
านเศรษฐกิจ

๒. ปริสมระ ฉลาดสามารถในการบำรุงคน

ส่งเสริมคัดเลือกคนมาทำงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
ของเขาและการทำงานที่จะทำนั้นๆ พร้อมทั้งจัดสวัสดิการให้ดีเป็นต้น

๓. สัมมาปาสะ

ผูกประสานสงเคราะห์ประชาชนพลเมืองเหมือนบ่วงคล้องใจคน
คือการดูแลสุขทุกข์ของประชาชน ส่งเสริมอาชีพ
เช่นจัดทุนให้คนยากจนยืมไปสร้างตนในทางพาณิชย์กรรม
หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ
ไม่ให้เกิดความเลื่อมล้ำหรือช่องว่างจนแตกแยกกันซึ่งเป็นการทำใ
หจิตใจของประชาชนเลื่อมใสในผู้ปกครอง

๔. วาจาเปยยะ

พูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวานดุดดีมีใจ
รู้จักพูดรู้จักชี้แจงแนะนำรู้จักทักทายถามไถ่ทุกข์สุขของประชาชน
ทุกชั้น ด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี ด้วยถ้อยคำที่ประกอบด้วยเหตุผล
ที่เป็นหลักฐานมีประโยชน์
เป็นทางแห่งความสร้างสรรค์แก้ไขปัญหาเสริมความสามัคคีทำให้
เกิดความเข้าใจดี ความเชื่อถือและความนิยมนับถือ

๕. นิรักคพะ บริหารประเทศชาติให้อยู่เย็นเป็นสุข

โดยป้องกันและบารามโจรผู้ร้ายให้ประชาชนนอนตาหลับ
โดยยึดหลักการที่ว่า “

ความสุขของประชาชนคือยอดปรารถนาของตน
และในทีฆนิกายปาฎิกวรรค ก็ได้แสดงไว้ว่า
ผู้บริหารหรือนักปกครองที่ดีนั้น เมื่อปฏิบัติหน้าที่
พึงเว้นความลำเอียง (อคติ)

หรือความประพฤติที่คลาไคลเลื่อนจากธรรม ๔

ประการสังคัมไทยในยุคปัจจุบันนี้

นับวันได้ความมั่นคงเกิดความผิดปกติอย่างมากมาย เรียกได้ว่าถึง
ขั้นวิปริตผิดมนุษย^๑ ผิดธรรมนองครองธรรม อย่างเห็นได้ชัดเจน

เช่น การแห่ขบวนไปขอเลขเด็ดจากผีसांग นางตานี หมูหกขา
 เด็กมีสิบสองนิ้วมือ บางคนก็ได้อิทธิพลจากสมมติความปรารถนาไป
 แต่ในขณะที่บางคน
 บางท่านซึ่งไปด้วยกันกับผิวดหวังทำให้เกิดเสียทรัพย์สินเงินทอง
 เมื่อลองพิจารณาด้วยกันอย่างถ่องแท้ก็จะเข้าใจว่า
 สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงความผิดปกติทางธรรมชาติเท่านั้น
 แต่มนุษย์กับถือเอาสิ่งเหล่านี้ไปเป็นสรณะ ยึดเป็นที่พึ่ง²
 สังคมจึงต้องหาวิธีการ และดำเนินการแก้ไข
 และสิ่งที่แก้ไขอันดับแรก คือ
 การเมืองการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนเป็นหลักสัจธรรม (ความจริง)
 เพราะทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอยู่ในระบบสังคมการเมือง
 คำว่าการเมืองหมายถึง
 การช่วยกันจัดช่วยกันทำให้โลกนี้น่าอยู่กันเป็นผาสุก
 โดยไม่ต้องใช้อำนาจการเมืองการปกครอง
 ถ้าหากปราศจากหลักสัจธรรมเพียงอย่างเดียวแล้ว
 ระบบการบริหารและหลักการยอมลมหลวนี้
 เพราะการบริหารที่ดีและหลักการที่ถูกต่อนั้น
 จะต้องยึดหลักสัจจะธรรมความจริงใจไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่
 และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เป็นพื้นฐาน
 จึงจะทำให้การเมืองเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง
 บุคคลในหน่วยงานต่างมีความจริงใจให้แก่กัน
 ตลอดจนถึงประชาชนของประเทศ โดยให้ความศรัทธา เชื่อมั่น
 ในการปฏิบัติหน้าที่ หรือบริหารประเทศ
 นี่เป็นระบบการจัดการเมืองการปกครองก็มีความโปร่งใสหรือธรรม
 ภิบาล เพราะนักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริต
 มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่แบบไม่คดโกง
 อันเป็นเหตุผลให้ประชาชนและประเทศชาติมีความมั่นคงและควา
 มสงบสุขยอมเกิดขึ้น
 จะเห็นได้ว่าหากนักการเมืองมีสัจจะหรือความจริงใจในการปฏิบัติ
 หน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองและการดำเนิน

¹ มานพ นักการเรือน, พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่,
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔ - ๒๕.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

ชีวิตประจำวันแล้ว

ย่อมจะนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและเกิดความผาสุกแก่ประชาชนเป็นแน่แท้การเมืองเป็นเรื่องของทุกคนเป็นหลักสัจธรรม (ความจริง)

เพราะทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอยู่ในระบบสังคมการเมือง คำว่าการเมืองหมายถึง การช่วยกันจัดช่วยกันทำให้โลกนี้น่าอยู่กันเป็นผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำนาจการเมืองการปกครอง ถ้าหากปราศจากหลักสัจจะธรรมเพียงอย่างเดียวแล้ว

ระบบการบริหารและหลักการย่อมล้มเหลวนี้เพราะการบริหารที่ดีและหลักการที่

ถูกต้องนั้นจะต้องยึดหลักสัจธรรมความจริงใจไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เป็นพื้นฐานจึงจะทำให้การเมืองเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง

บุคคลในหน่วยงานต่างมีความจริงใจให้แก่กันตลอดจนถึงประชาชนของประเทศ โดยให้ความศรัทธาเชื่อมั่น ในการปฏิบัติหน้าที่หรือบริหารประเทศ

นี่เป็นระบบการจัดการเมืองการปกครองที่มีความโปร่งใสหรือธรรมาภิบาล เพราะนักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริต

มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่แบบไม่คดโกงอันเป็นเหตุผลให้ประชาชนและประเทศชาติมีความมั่นคงและความสงบสุขย่อมเกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าหากนักการเมืองมีสัจจะหรือความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองและการดำเนินชีวิตประจำวันแล้ว ย่อมจะนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและเกิดความผาสุกแก่ประชาชนเป็นแน่แท้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ยังได้กล่าวถึงปัจจัยภายนอกหรือลักษณะภายนอก

ก่อให้เกิด สัจจะทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ในสายตาของประชาชน จะช่วยทำให้ประชาชนยอมรับ

ในอำนาจการเมืองการปกครองนั้นได้

ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีหน้าที่ทางการเมืองที่ความมั่นคง

เพราะอำนาจที่ได้มาเกิดจากการปฏิบัติสัจธรรม

มีความเลื่อมใสศรัทธาด้านบุคลิกลักษณะนอกเป็นองค์ประกอบสำคัญ

นำมาสู่การกำหนดรูปแบบทางการเมืองการปกครองที่ดีได้
ซึ่งตามรากศัพท์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “รมณียะ” แปลว่า
ความน่ารื่นรมย์ เป็นที่น่ายินดี ทำให้จิตใจสบาย
ถ้าจะกล่าวแบบง่าย ๆ เป็นภาษาไทย เรียกว่า “ทัศนีย” แปลว่า
สภาพรูปธรรม
เป็นสภาพวัตถุที่มองเห็นได้ด้วยสายตาเปล่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพ
ภายนอก ซึ่งท่านแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ได้แก่

๑. ทัศนีย เป็นวิธีการมองบุคคลที่รูปร่างภายนอก
และอาการทั่วไปที่นักการเมืองแสดงออกมาให้ปรากฏในสายตาประ
ชาชนนั้น

ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจจากรูปร่างภายนอกเป็นวิธียอมรับ
อำนาจอย่างหยาบ ๆ

๒. ปสาทนีย เมื่อประชาชนได้เข้าไปใกล้ผู้ปกครอง
หรือนักการเมือง ก็สามารถมองเห็นถึงข้างในจิตใจ
โดยมองผ่านบุคลิกภาพภายนอกเกิดความชื่นชมยินดี
ชวนให้ศรัทธาเลื่อมใส

เพราะนักการเมืองมิได้งามเฉพาะรูปร่างภายนอก
แต่มองเห็นคุณงามความดีทางคุณธรรมมีปัญญา มีความรู้ความสาม
ารณาเชื่อถือได้ ทำให้ประชาชนอยากทำตาม
สนับสนุนรูปแบบคุณธรรมของผู้นำทางการเมือง
ส่งเสริมให้สังคมมีคุณธรรมจริยธรรมเกิดทั่วถึงตามบทบาทบุคลิก
ภาพผู้นำนั้น

๓. มโนภาวนีย เมื่อได้ฟัง ได้ยิน ได้เห็น นักการเมืองเมื่อใด
ก็มีความโปร่งใสโล่งใจเกิดความสบายใจ
ไม่มีสิ่งใดทำให้เคลือบแคลงสงสัยในตัวผู้นำทางการเมือง
ไม่เป็นผู้คิดร้ายอคติต่อบุคคลอื่น

มีแต่คุณงามความดีเป็นหลักคุณธรรมที่ปฏิบัติมาช้านาน
จนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะตน

ทำให้ประชาชนเกิดความพอใจซาบซึ้งใจพอบพบเห็นก็เกิดความชื
นชมยินดี

มีจิตใจเบิกบานราเริงใจสนับสนุนแนวคิดวิธีการเมืองของผู้นำ
ทำให้นโยบายของผู้นำได้รับการสนับสนุนเต็มพลังประชาชน³

³พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต),

แนวทางสร้างสัจธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองให้ได้
 อย่างน้อยนักการเมืองต้องมีศีลเป็นพื้นฐาน
 เป็นการรักษาความสัตย์
 ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามเพื่อให้เกิดการสำรวมกายและวชิทวารประก
 อบแต่ความสุจริตรักษาเกียรติคุณให้ขจรไกล
 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน
 และเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน มิให้ใครมาดูถูกดูแคลนได้
 ในด้านจริยธรรมทางการเมืองได้เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของนักกา
 รเมืองด้วยความซื่อตรงและเที่ยงธรรม
 มิใช่มารยาเถาปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ
 เป็นภาระหน้าที่ของนักการเมืองด้วยความสุจริต
 มีความจริงใจกับประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง เป็นต้น
 ในบางครั้งการเป็นนักการเมืองที่ดีจะต้องมีการแสวงหาความรู้ทาง
 ธรรมอยู่ตลอดเวลา
 เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตน
 โดยเข้าไปหาพระสงฆ์
 หรือผู้ที่ปรึกษาเป็นผู้ทรงคุณธรรมประพฤดี ประพฤติชอบ
 เป็นผู้คอยตักเตือนไม่ให้ตั้งอยู่ในความประมาทมัวเมาเมื่อมีปัญหา
 ขอสงสัยใดเกิดขึ้นก็เข้าไปปรึกษาหรือไต่ถามจากท่านผู้รู้⁴
 แสดงให้เห็นได้ว่า
 ลักษณะการแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่ดี
 จะต้องมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักการเมืองก่อน
 เพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดทางการเมืองที่สมดุลกับสังคมเศรษฐ
 กิจของประเทศ หรือของโลก
 ซึ่งในปัจจุบันเรื่องพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองถือเป็นเรื่องใหญ่ใ
 นเวทีประชาคมโลกมาก
 ดังนั้นแนวคิดทางการเมืองของพระพรหมคุณาภรณ์
 จึงเน้นจริยธรรมคุณธรรม มีหลักทศพิธราชธรรม และหลักอริยปไตย
 ก่อให้เกิดความประสานในการพัฒนาตัวผู้นำกับการเมืองที่ดีควบคู่
 กันไป ดังเช่น

รัฐศาสตร์เพื่อชาติและรัฐศาสตร์เพื่อโลก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕ - ๖.

⁴พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่
 ๕๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สว, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓ - ๓๔.

วิรุทธบัณฑิตบำเพ็ญสัจจบารมีโดยการยึดถือคำสัตย์ยิ่งกว่าชีวิตดังนี้
 เมื่อพระเจ้าธัญชัยโกรัพยราชแพพนั้นแล้วตรัสกับปุณณกัณษว่า
 เจาจงชนเอาทรัพย์สินไปตามความปรารถนาเถิด
 ปุณณกัณษจึงกราบทูลว่า สิ่งเหล่านี้ข้าพระองค์ไม่ต้องการ
 ข้าพระองค์ต้องการแต่วิรุทธบัณฑิตเท่านั้น
 พระเจ้าธัญชัยโกรัพยราชจึงตรัสว่า
 วิรุทธบัณฑิตนั้นไม่นับเขาในคำพนั้น เพราะวิรุทธบัณฑิตนั้นเป็นคนๆ
 เดียวกับเราปุณณกัณษจึงกราบทูลว่า ไม่ควรเถียงกัน
 ควรไปถามวิรุทธบัณฑิตถ้าวิรุทธบัณฑิตว่าอย่างไร
 ก็จงกระทำตามอย่างนั้น
 เมื่อวิรุทธบัณฑิตรับฟังเรื่องนี้แล้วจึงจะคิดว่าเราควรบอกความจริง
 เพราะความสัตย์จริงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย
 พึงสละชีวิตเพื่อรักษาความจริง ครั้นคิดได้ดังนี้แล้วจึงตอบว่า
 ไม่ใช่คนๆ เดียวกับพระราชครั้นสดับดังนั้นเสีย
 พระเจ้าธัญชัยโกรัพยราชทรงโทรมมนัสยิ่งนัก
 แต่กิตต้องยอมรับเพราะพระองค์ทรงทราบดีว่า
 วิรุทธบัณฑิตเป็นผู้มั่นคงในสัจจะ⁵
 “หากว่าเราจะกล่าวว่าเป็นญาติของพระเจ้าแผ่นดิน
 มาณพนี้ก็จะเชื่อหรือ หากจะพูดว่าเป็นผู้ยิ่งกว่าพระเจ้าแผ่นดิน
 ก็จะได้แต่ความจริงเราเป็นผู้ได้รับการเลี้ยงดูจากพระเจ้าแผ่นดิน
 เพราะฉะนั้นพระองค์ เป็นเจ้านายเรา
 เราเป็นทาสของพระองค์ถึงเราจะเป็นอย่างไรเราก็จะไม่พูดปดมด
 ที่จุเป็น⁶ วิรุทธบัณฑิตไม่กล่าวเท็จ เพราะจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม
 ก็ต้องเป็นคนรับใช้เหมือนเดิมวิรุทธบัณฑิตไม่สามารถกล่าวคำเป็น
 อย่างอื่นได้
 เพราะตนเองเกิดมาจากตระกูลที่เป็นคนรับใช้ของพระมหากษัตริย์

วิรุทธบัณฑิตคิดจึงตอบว่าไม่ว่าพระเจ้าโกรัพยราชจะอยู่ใน
 ฐานะอะไรก็ตาม ข้าพเจ้าถือว่าเป็นทาสของพระองค์โดยกำเนิด
 จึงแสดงให้เป็นที่
 ผู้ที่รักษาความสัตย์จริงนั้นแม้เสียชีพแต่ไม่ยอมเสียสัตย์

⁵ ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๕๒๔/๔๒๒.

⁶ ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๕๒๕/๔๒๓.

⁷ ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๕๕๐/๔๑๐.

ในที่สุดพระเจ้าธัญชัยโกรพยราชจึงได้เสียวิธูบัณฑิตให้แก่ปณณกษัตริย์เรื่อง วิธูบัณฑิต ได้แสดงให้เห็นว่า
 วิธูบัณฑิตตระหนักถึงสัจจะ มุ่งมั่นที่จะรักษาสัจจะนั้นไว้ด้วยชีวิต
 คือการมีสัจจะต่อตนเองและผู้อื่น
 วิธูบัณฑิตเป็นผู้มีปัญญาอย่างกว้างขวาง
 เขาใจในสัจจะธรรมได้อย่างลึกซึ้ง
 และสามารถแสดงธรรมแก่คนทั่วไปได้อย่างดี
 การที่จะรักษาสัจจะได้นั้นต้องอาศัยความอดทน
 ดังนั้นผู้ที่ปรารถนาจะเป็นดังพระวิธูบัณฑิต
 พึงตั้งอยู่ในสัจจะคือความจริง
 และจะรักษาสัจจะได้นั้นจะต้องพูดจริง ทำจริง ต่อตนเองและผู้อื่น
 จึงจะทำให้อาชีพการเมืองเป็นอาชีพที่หลายคนให้ความเคารพนับ
 ถือ และเป็นตัวอย่างที่ดีของชนรุ่นหลังด้วย

๔.๒ อาชีพนักการศึกษา

เรื่องการศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยต้องได้รับการ
 แก้ไข เนื่องจากคนในสังคมไทยยังไม่มี ความเข้าใจในสัจจะธรรม
 ที่เป็นความจริงในชีวิต
 โดยเฉพาะคนที่มีการศึกษาสูงมักทะนงตัวว่า
 มีการศึกษาเจริญถึงที่สุด เพราะบางคนได้เรียนจบมาจากเมืองนอก
 มีปริญญาเย็บเป็นหาง
 ยิ่งจบมากเท่าไรก็ยิ่งเกลียดธรรมะมากเท่านั้น
 จึงไม่เข้าใจในสัจจะธรรม อันเป็นความจริงแท้ของชีวิตตนเอง
 แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษานี้
 จะต้องทำให้ประชาชนมีการศึกษาที่ถูกต้อง
 คือการศึกษาเพื่อเข้าถึงหลักสัจธรรมให้ได้ อันได้แก่
 ความจริงโดยการสมมติหรือการยอมรับของสังคมหรือความจริงที่
 มีอยู่ในวัฒนธรรมประเพณี
 ซึ่งการเข้าถึงข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติคือกฎแห่งการเกิ
 ดขึ้นตั้งอยู่และดับไปของสรรพสิ่ง
 เพราะการศึกษาสัจธรรมนั้นมีไว้เพื่อป้องกันโทษ
 หรือสามารถป้องกันอุปัทวภัยที่เกิดจากการศึกษาเพราะการวางทิ
 ศการศึกษาที่ผิด เป็นการเดินไปในทิศทางพัฒนาวัตถุ
 คือสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาไทยที่ถูกต้อง
ไม่ควรทิ้งหลักศีลธรรมอันดีงามเพื่อพัฒนาสังคม ทำให้คนมีศีล
สมาธิ ปัญญา เรียกว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนาก็คือ
การปฏิบัติแล้วได้รับปัญญา ต้องทำให้คนสิ้นราคะ สิ้นโทสะ
และสิ้นโมหะ

นั่นคือผลการปฏิบัติตามสิกขาบทก็เพื่อความรอดจากสิ่งไม่พึงปรารถนา สิ่งใดเป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจ
ก็เรียกสิ่งนั้นว่า สิ่งอันไม่พึงปรารถนา ต้องแก้ไขด้วยการศึกษา
(สิกขา) ที่ถูกต้องดีงาม⁸

แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์
นั้น จะต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงแห่งชีวิต
เพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิตการเป็นอยู่ในสังคม กล่าวคือ
รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ
ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล
หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา
ซักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนเลือกใช้ประโยชน์เป็น
ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนภายในเข้าใจความจริงมีความมุ่งมั่นตั้งใจใ
นการสะสมองค์ความรู้เพื่อตนเองรู้จักปรับตัวให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
ต่างๆ

เกิดความสมดุลในชีวิตส่วนแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน
รู้จักองค์ประกอบภายในของตน
ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จแห่งชีวิตด้วยความคิดพิจารณาอย่าง
เป็นระบบว่า

“มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบสาวหาเหตุผล
แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออก
ให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัย
จนเข้าใจความจริง แล้วแก้ไขปัญหาได้”⁹

แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักความจริง
นั้น

⁸สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ, **ธรรมะสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๔๕.

⁹พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน**,
(กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙) หน้า ๖๙.

จะต้องทำให้ผู้ศึกษามีความรู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม
วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเทคโนโลยีให้ได้
เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาปรับประยุ
กการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม
และสิ่งแวดล้อมได้ตามสภาวะแห่งความเป็นจริงได้
มีดังนี้วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ หมายถึงวิถีชีวิตตามความจริง
ตลอดจนจิตใจคนที่นิยมใช้เหตุผล มองสิ่งทั้งหลายโดยใช้ปัญญา
ชอบพิสูจน์ทดสอบหาความจริง มีความใฝ่รู้
ต้องการเข้าถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย
ต้องการรู้ความจริงของธรรมชาติซึ่งองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธ
รมวิทยาศาสตร์ก็คือ ความใฝ่รู้ การรู้จักใช้เหตุผล
และการมองสิ่งต่างๆ โดยใช้วิจารณ์ญาณ
ไม่หลงเชื่ออะไรง่าย ๆ วัฒนธรรมเทคโนโลยี
หมายถึงวิถีชีวิตที่ชื่นชมนิยมให้ความสำคัญแก่เทคโนโลยี
อันได้แก่เทคโนโลยีเป็นเครื่องช่วยผ่อนเบาและอำนวยความสะดวก
สบายในการดำเนินชีวิตและกิจการตลอดทั้งช่วยเติมเต็มบำรุง
บำเรอความสุขสนุกสนานบันเทิงในด้านเสพบริโภค
ถ้าล้าหน้าไปก็กลายเป็นวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก¹⁰
เพราะเทคโนโลยีเป็นสิ่งสมมติสัจจะเพื่อช่วยผ่อนคลายความเหงา
หรือความต้องการภายนอก เป็นความสุขจอมปลอม
ซึ่งการศึกษาตามภาษาอังกฤษว่า Training แปลว่า
การลงมือปฏิบัติจริงๆ ไม่ใช่เพียงแต่การศึกษาแล้วเรียนเท่านั้น
ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายการศึกษาเพื่อความจริ
งของคำว่า training มี ๒ นัยด้วยกัน คือ ๑.
การศึกษาคือสิ่งที่จะต้องละ หมายถึง การข่มปรามกิเลส
หรือการข่มความรู้สึกของสัญชาตญาณอย่างสัตว์ ๒.
การศึกษาฝ่ายต่ำกว่านี้ หมายถึง การข่มขี้หรือบังคับมัน
แล้วก็พัฒนาให้เป็นความดี ความงามความถูกต้อง
ที่จะเป็นบรมธรรมข้างหน้าต่อไป¹¹ ดังนั้น
แนวทางจัดการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนี้

¹⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

¹¹พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาที่ส่งเสริมสัญชาตญาณอย่างสัตว์,
(กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์
พระนคร, ๒๕๑๓), หน้า ๘.

ถือเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนสู่ความเป็นมนุษย์
 เพราะมนุษย์มีจิตใจสูงส่งกว่าสัตว์
 ซึ่งมนุษย์จะปล่อยให้สัญชาตญาณของสัตว์ครอบงำจิตใจตนเองมิ
 ได้อีกแล้ว มิฉะนั้นจะทำให้เกิดความโศกเศร้า
 ดังนั้นการศึกษาในทรรศนะตามพุทธทาสภิกขุ
 ก็คือการทำให้มนุษย์สิ้นจากสัญชาตญาณของความเป็นสัตว์
 หรือบุคคลผู้ได้รับการศึกษาดีแล้ว ย่อมพัฒนาความคิดนำมาสู่
 การสร้างเสริมจริยธรรมคุณธรรมให้เกิดในตนเอง

ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า

วิธปฏิบัติเข้าใจตนเองและผู้อื่นคือในระดับสมมติคือวิธปฏิบัติรู้
 ตัวดีว่าเป็นข้าราชการของพระเจ้าอนันตชัยโกรพยราช
 แม้ถึงคราวที่ชีวิตตนเองต้องตกเป็นของปณณกษัตริย์
 ก็ไม่ปฏิเสธความจริงโดยสมมติ ที่ประพฤติปฏิบัติกันในสังคม
 ไม่ยอมยกตนเสมอกับพระเจ้ากรุงอินทปัตถนคร

การที่วิธปฏิบัติทำเช่นนี้

เพราะเข้าใจในฐานะตนเองมีปัญญาอย่างกว้างขวาง
 เข้าใจในสังฆะธรรมได้ลึกซึ้ง

และสามารถแสดงธรรมแก่คนทั่วไปได้อย่างดี อนึ่ง

การจะรักษาสัจจะได้นั้นต้องอดทนเสียสละ

แม้แต่ต้องเสียชีวิตก็ต้องยอม เพื่อรักษาสัจจะนั่นเอง

สำหรับกรณีของวิธปฏิบัติที่มุ่งที่จะรักษาคำสัตย์ด้วยการ
 เอาชีวิตเข้าแลกเพราะ

การรักษาคำสัตย์นั้นหากตนเองเดินทางไปกับปณณกษัตริย์ก็เป็นที
 ทรามกันว่าปณณกษัตริย์จะต้องนำตนเองไปฆ่าเพื่อเอาหัวใจ

แต่แม้ว่าจะต้องเป็นไปตามนั้นวิธปฏิบัติก็ยินยอมเอาชีวิตเข้าแลก
 ดังนั้น

เป้าหมายการบำเพ็ญสัจจะบารมีของวิธปฏิบัติจึงอยู่ที่การบำเพ็
 ญบารมีขั้นสูงสุดเพื่อมุ่งหวังความ

เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต

โดยการยึดถือคำสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต

ความจริงในระดับปรมาตม เรียกว่า “ปรมาตมสัจจะ” คือ
 ความจริงที่ลึกซึ้งอันเป็นความจริงแท้ คงเป็นสัจจะอยู่ตลอดไป
 ไม่ขึ้นอยู่กับการกาลเวลา สิ่งแวดล้อม

และการยอมรับหรือการปฏิเสธของบุคคล

ความจริงในระดับนี้บุคคลจะรู้แจ้งได้เฉพาะตนเองเท่านั้น(ปัจเจกตั้ง)
) อยู่เหนือคำพูด อยู่เหนือสมมติบัญญัติและสัญลักษณ์ใดๆ
ทั้งสิ้น(อนิรวจนียะ)

ความจริงในระดับปรมาตถ์นี้ตามนัยแห่งพระอภิธรรมท่านกล่าวว่า
ความจริงแท้มีอยู่ ๔ ประการ คือ จิต เจตสิก

รูปและนิพพานสิ่งที่มีอยู่ในระดับนี้ คือความจริงที่ลึกซึ้ง
เป็นความจริงแท้ คงเป็นสัจจะอยู่ตลอดไปไม่ขึ้นต่อกับกาลเวลา
สิ่งแวดล้อม และการยอมรับหรือการปฏิเสธของบุคคล
พระพุทธศาสนาเรียกความจริงชนิดนี้ว่า“ปรมาตถ์สัจจะ”

ปรมาตถ์สัจจะนี้เป็นสภาวะธรรมที่แท้จริงของธรรมชาติ
แม้พระพุทธเจ้าเองพระองค์ก็ตรัสว่า ตถาคตจะอุบัติ (เกิดขึ้น)
หรือไม่ก็ตาม
ธาตุหรือธรรมชาติที่แท้จริงนั้นก็คงตั้งอยู่เป็นไปอยู่อย่างนั้นตามธรรมา
พระพุทธรูปทรงเป็นผู้คนพบ

และหลังจากที่ทรงคนพบคือตรัสรู้ถึงความจริงชนิดนี้แล้ว
ก็ทรงนำมาเปิดเผย นำมาบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง จำแนก
ให้เข้าใจง่ายด้วยภาษาที่มนุษย์บัญญัติขึ้น

เพื่อเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้น สิ่งที่มีอยู่จริง ๆ
อย่างแท้จริงที่เรียกว่าปรมาตถ์สัจจะนี้

ก็คือสิ่งที่เป็นความจริงในตนเองโดยสภาวะธรรมของสิ่งนั้นเอง
ไม่ขึ้นต่อกับกาลเวลา

เพราะแม้กาลเวลาก็เป็นสิ่งที่มนุษย์บัญญัติขึ้น

ปรมาตถ์สัจจะไม่ได้ขึ้นต่อกับการรับรู้หรือปฏิเสธของมนุษย์
ไม่ว่ามนุษย์รับรู้ว่ปรมาตถ์สัจจะมีอยู่จริงหรือจะปฏิเสธว่ปรมาตถ์สัจ
จะนี้ไม่มีอยู่จริงก็ตาม ปรมาตถ์สัจจะนี้ก็คงมีอยู่เช่นนั้น
คงเป็นสัจจะอยู่ตลอดไป

เพราะว่ปรมาตถ์สัจจะไม่ใช้สิ่งที่มนุษย์กำหนดแต่งตั้งขึ้น

เป็นแต่เพียงวามนุษย์เป็นผู้คนพบ เป็นเพียงผู้เข้าไปรู้

เข้าไปศึกษาทำความเข้าใจแล้วก็สมมติชื่อเรียกสภาวะธรรมที่ตนเอง
ได้ค้นพบได้รู้ได้ศึกษาแล้วนั้น ว่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้

แท้ที่จริงปรมาตถ์สัจจะนี้ก็มิใช่เป็นอยู่ตามสภาวะที่แท้จริงของตนเอง
อยู่เช่นนั้นตลอดไป ดังพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ในอุปปาทสูตรว่

ภิกษุทั้งหลาย เพราะตถาคตอุบัติขึ้นก็ตาม

ไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ธาตุนั้น คือ ความตั้งอยู่ตามธรรมา

ความเป็นไปตามธรรมดาก็คงตั้งอยู่อย่างนั้นเอง ตถาคตตรัสรู้
บรรลุนั้นว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง ครั้นแล้วจึงบอก
แสดงบัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก
ทำให้เข้าใจง่ายว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เพราะตถาคตอุบัติขึ้นก็ตาม ไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ธาตุนั้น คือ
ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา
ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้นเอง ตถาคตตรัสรู้ บรรลุนั้นว่า สังขาร
ทั้งปวงเป็นทุกข์ ครั้นแล้วจึงบอกแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย
จำแนก ทำให้ เข้าใจง่ายว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะตถาคตอุบัติขึ้นก็ตาม ไม่อุบัติขึ้นก็ตาม
ธาตุนั้น คือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดา
ความเป็นไปตามธรรมดาก็คงตั้งอยู่อย่างนั้นเอง ตถาคตตรัสรู้
บรรลุนั้นว่า ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ครั้นแล้วจึงบอก แสดง
บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้เข้าใจง่ายว่า
ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา¹²
เมื่อทราบแนวทางปรมาตมสัจจะที่วิรุทธบัณฑิตประพฤติปฏิบัติแล้วนำ
มาปรับใช้ได้ดังนี้

๑. ทำให้ละความเห็นแก่ตัว(ตัวตน)

เมื่อมนุษย์พิจารณาเห็นว่าตัวตนที่แท้จริงของเราไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร
มนุษย์จะเริ่มคิดถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองอย่างแท้จริง
นั่นคือคุณงามความดี
เพราะพิจารณาเห็นอนัตตาแห่งสังขาร(ความจริงปรมาตม)
นั่นเองทำให้มนุษย์ลดความเห็นแก่ตัวลงไป

๒. ทำให้มองโลกด้วยความเข้าใจอย่างถูกต้อง

ความคิดของบุคคลนั้นจะกว้างไกล มีเหตุผล วางตนเป็นกลาง
เพราะพิจารณาเห็นภาวะของสิ่งทั้งปวงในโลกนี้
มันเป็นไปตามเหตุและปัจจัยของมันเอง
เราไม่มีอำนาจไปบังคับบัญชาให้เป็นไปตามอำนาจของเราได้
จึงทำให้เป็นคนที่วางตนเป็นกลาง
ไม่เอาตนเองเป็นใหญ่ในการตัดสินใจทำอะไร
เมื่อจะทำก็ทำไปตามหลักของเหตุและผลตามธรรมชาติของสิ่งทั้งป
วงโดยไม่ยึดตัวเองเป็นใหญ่ และเข้าใจในชีวิตอย่างถ่องแท้

¹² อง. ติก. ๒๐/๕๗๖/๓๖๘.

๓. ทำให้เข้าใจปรมาัตถธรรมที่เป็นสภาวะธรรมที่แท้จริงได้ เพราะพิจารณาเห็นความไม่แน่นอน เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็ดับไปในที่สุด แม่จิต เจตสิก รูป ซึ่งเป็นปรมาัตถธรรมที่เป็นสภาวะธรรมที่แท้จริง ก็ยังมีความแปรปรวนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไปเช่นเดียวกัน แล้วเราจะหาสาระอะไรกับสิ่งที่ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ทุกขณะเช่นนี้เล่า ก็จะเป็นเหตุให้แรงปฏิบัติธรรมในระดับโลกุตตรธรรม มุ่งไปที่ความหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง

๔.

เป็นเครื่องยืนยันความถูกต้องของกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย (อิทัปปัจจยตา) ทำให้เข้าใจการเกิดและการดับของสรรพสิ่ง เช่น พิจารณาเห็นความจริงตามแนวแห่งปฏิจลสมุปบาทว่า เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ เป็นต้น สรวา จุตมุงหมายของการศึกษา คือ ความมีสัจจะต่อกัน เพราะการศึกษาหรือการประกอบอาชีพที่อาศัยความจริง ดังที่ปรากฏในวิสุทธิบัญญัติ พิจารณาให้เข้าใจความจริงที่ปรากฏ ฉะนั้น ความจริงขั้นนี้จึงสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสูงสุด คือเปลี่ยนแปลงจากการเป็นปุถุชนสู่ความเป็นอริยชนได้ เหมือนกับการประกอบอาชีพทางการศึกษาจะต้องอาศัยสัจจะต่อกัน จึงจะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๔.๓ อาชีพนักธุรกิจ

คำสอนในพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นความจริงเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตด้วย เพราะไม่ใช่แค่ศึกษาหาความรู้เพื่อความรู้ (ปริยัติเพื่อปฏิบัติ) หากแต่เป็นการศึกษาหาความรู้ เพื่อนำความรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตอีกด้วย ดังนั้น สัจจะธรรมในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสยอมบรรจุมความจ

ริง

และวิธีนำความจริงนั้นมาประยุกต์ในการดำเนินชีวิตอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ความจริงเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิต การตลาด การบริโภค การให้รัฐเข้าไปแก้ไขปัญหาคเศรษฐกิจตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจ

หรือความจริงด้านเศรษฐกิจด้านอื่นๆในปัจจุบันชีวิตผู้คนยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ไม่ปลอดภัย

แม่จะทำงานเบาเพราะมีเครื่องมือทุ่นแรง แต่ก็เป็นชีวิตที่ปราศจากซึ่งความสุขที่แท้จริง เพราะไม่เป็นการทำงานด้วยชีวิตจิตใจ

ผลผลิตของคนไม่มีสภาพเป็นการผลิตที่มีเป้าหมายที่จะสนองความต้องการที่แท้จริงของคนและสังคม

แต่สนองตอบและเร่งเร้าความละโมภ หากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่าผู้คนในปัจจุบันนี้ไม่รู้เสียด้วยซ้ำว่า

แท้ที่จริงแล้วการดำรงชีวิตอยู่ด้วยเศรษฐกิจได้อย่างไรเพื่ออะไร และทำไมจึงชอบสิ่งนี้เป็นเพราะถูกยั่วยุ ถูกเร่งเร้า

ถูกกระตุ้นให้กระทำเสียมากกว่าที่จะทำเพราะตัวเองรู้เท่าทัน

ซึ่งพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์มาจากความไม่รู้เท่าทันภาวการณ์ความจริง หรือความเชื่อสัจยทางเศรษฐกิจ

หมายถึงการปฏิบัติงานนั้น

จะต้องดำเนินชีวิตไปด้วยความเชื่อสัจยสูงสุด

ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ตามธรรมเนียมทางสังคม

เพื่อปฏิบัติงานที่ถูกต้องชอบธรรมความยอมรับเกียรติยศในสังคมก็จะตามมา¹³

หลักสัจจะกับอาชีพนักธุรกิจ

คือหลักการสนองความต้องการของมนุษย์หรือวิธีการดับทุกข์ อันเกิดจากความต้องการของมนุษย์

ในความจริงชีวิตที่เกิดมาอาศัยอยู่ในโลกนี้

จะดำรงชีพให้อยู่รอดได้ก็เพราะอาศัยปัจจัยสี่ คือ อาหาร

เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

¹³ณรงค์ เลียงประชา, **หลักเศรษฐศาสตร์**, มหาวิทยาลัยประสานมิตร ภาควิชาสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐.

เป็นปัจจัยพื้นฐานและมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่มาก
ในทางพระพุทธศาสนาได้สอนวิธีปฏิบัติให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ป
ระจำวัน

โดยส่วนรวมจึงได้สอนหลักสัจจะธรรมเป็นแนวทางมุ่งหวังให้บุคคล
รู้จักความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจต่อกัน

เนนการประกอบอาชีพพานิชยกรรมดำเนินธุรกิจจะต้องมีสัจจะเป็น
พื้นฐาน

และการนำสัจจะไปใช้ในด้านเศรษฐกิจของสังคมย่อมส่งผลให้คว
ามเป็นอยู่ของทุกคนมีความพอเพียง

ไม่อึดอัดขัดสนเพราะการมีจิตที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

มีความจริงใจต่อกันและกันในการทำธุรกิจ

หรือประกอบการค้าขายย่อมทำให้เศรษฐกิจมั่นคงและเจริญก้าวหน้า
นำมาซึ่งความสุขแก่สังคมโดยแท้

เพราะความรักความพอใจในการทำงาน

ย่อมทำให้คนเห็นคุณค่าความดีงาม

อันก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม

ซึ่งกระบวนการแห่งปัจจัยการทำงานตามกฎหมายชาติก็ตรงไปตรง

มาอย่างราบรื่น เป็นความประสานกลมกลืนทั้งในตัวกระบวนการ

ความประสานในจิตใจของบุคคลที่ทำงานและความประสานกลมกล

ืนระหว่างความต้องการของบุคคลกับความต้องการของสังคม

กฎหมายชาติก็ส่งทอดความเป็นเหตุผลจนถึงที่สุดทำให้คนมีป้ติภา

รทำงานทั้งจิตใจเรียวแรง

สังคมก็ได้รับผลที่เป็นความสำเร็จของงานอันนำมาซึ่งความสุข

ความเจริญ พร้อมทั้งปัญหาต่างๆ

ทั้งจิตใจและสังคมก็จางหายไปเอง¹⁴

พระพรหคณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

ยังได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าได้

ต้องทำให้คนรู้ความหมายของการพัฒนาอย่างถูกต้องจะต้องพัฒน

าคนก่อน ในภาษาของท่านเรียกว่า “ภาวนา”¹⁵

หมายถึงการพัฒนาคณะภาวนานี้แหละ

¹⁴พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต),

ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒,

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๕.

¹⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

คือความหมายที่แท้จริงของการศึกษาในพระคัมภีร์ของพระธรรมปิฎก

ในปัจจุบันความหมายของการพัฒนาถูกนำมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นการพัฒนาถนนหนทาง การพัฒนาสร้างบ่อน้ำ สระน้ำ อ่างเก็บน้ำ ให้แก่ชาวบ้านใช้สอย เป็นต้น ก็ถือได้ว่า “การพัฒนาเป็นความหมายการพัฒนาคือ ความเพิ่มพูนขยาย ทำให้มาก

หรือทำให้เติบโตขึ้นทางเศรษฐกิจหรือวัตถุ¹⁶

แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างไรก็ตาม เราก็ไม่ควรทิ้งวัฒนธรรม

ถือวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานชีวิตสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญก็คือตัวมนุษย์นั่นเอง

และมนุษย์ก็อยู่ภายใต้ความเป็นไปของวัฒนธรรม

จะต้องให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมซึ่งเป็นผลรวมแห่งภูมิธรรมและภูมิปัญญาของคนในสังคมก็คือปัจจัยการดำรงชีวิตที่ถูกต้องบนฐานแห่งความรู้ (Knowledge-based Economy) ที่ว่า

“เศรษฐกิจฐานความรู้คือระบบเศรษฐกิจที่อาศัยการผลิต

การแพร่กระจาย

และการใช้ความรู้มาเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ทำให้เกิดการเติบโต

สร้างความมั่งคั่งและสร้างงานในอุตสาหกรรมทุกรูปแบบ

ในระบบเศรษฐกิจนี้จุดเน้นไม่ได้อยู่ที่ทุน ที่ดิน

หรือแรงงานราคาถูก แต่อยู่ที่ “ความรู้”

ซึ่งมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวนำไปสู่ความสำเร็จในด้านการพัฒนาผลผลิต และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ”

นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นระบบเศรษฐกิจเชิงพุทธ

เพราะความสำคัญของเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานแห่งความรู้จักประหยัถอดอดอม พึงพาอาศัยกัน

ซึ่งพระพุทธศาสนาได้มีหลักสนองตอบความต้องการทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ถือเป็นหลักศีลธรรมจริยธรรมที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน

ในฐานะสมาชิกของสังคมอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. หลักสนอง (To satisfy)

¹⁶พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน, หน้า ๒๒.

เป็นสอนให้คนเรียนรู้วิธีตั้งเนื้อตั้งตัวในทางเศรษฐกิจพยายามยกฐานะตนเองให้สูงด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพการงาน

๒. หลักบำบัต (To subdue)

เป็นการสอนให้คนรู้จักบรรเทาความต้องการที่รุนแรงที่กลายเป็นความทะยานอยาก อันจะทำให้เกิดความทุกข์ความมัวเมาในชีวิต¹⁷

จากแนวทางทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ถือเป็นหลักการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้ด้วยดี มีความเป็นอยู่โดยปกติสุขส่วนตัวและส่วนรวมของมวลมนุษยชาติ ซึ่งองค์ประกอบของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความผสมกลมกลืนทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วยปัจจัย ๓ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนามนุษย์ จะต้องแยกส่วนประกอบ ๒ ด้าน คือการพัฒนากายให้มีสุขภาพแข็งแรง และการพัฒนาจิตให้มีความเบิกบานแจ่มใส

๒. การพัฒนาสังคม จะต้องมององค์ประกอบทางวัฒนธรรมในระบบต่างๆ เพื่อพัฒนาจัดสรรการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

๓. การพัฒนาธรรมชาติ จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาพืชสัตว์สิ่งมีชีวิตทั้งปวงให้ครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ทำให้เข้าใจระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน¹⁸ แนวทางการแก้ไขปัญห เศรษฐกิจมีสาระสำคัญต่อการศึกษา คือ พัฒนาเศรษฐกิจเป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ได้แก่

(๑) เป็นอาชีพการงานที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

¹⁷ สุชีพ ปุญญานุภาพ,

พระพุทธศาสนากับการเลิกทาสและเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาเมฆราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๗.

¹⁸ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), ศิลปะศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๒๘.

ไม่สร้างความเดือดร้อนและเสียหายให้แก่สังคม

(๒) เป็นอาชีพการงานที่ช่วยแก้ปัญหาให้สังคม
หรือการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมในทิศทางที่ดีงาม

(๓)

เป็นอาชีพที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้เจริญงอกงาม
ทั้งด้านพฤติกรรมด้านจิตใจ และสติปัญญา

(๔)

เป็นอาชีพการงานที่ไม่ทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์
แต่ทำให้ชีวิตมีคุณค่าเกิดความภาคภูมิใจ

(๕)

เป็นอาชีพที่ทำให้เกิดทรัพย์ในการหาเลี้ยงชีพด้วยกำลังกาย
กำลังสติปัญญา ด้วยความเพียรพยายามฝึกฝนของตน
จนเกิดความชำนาญในอาชีพด้วยความสร้างสรรค์คนนอกจากนั้น
ในมงคล ๓๘ ประการ
ได้กล่าวถึงสาระการทำความหาเลี้ยงชีพออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) การทำงานภายนอก (ปรโตโฆส)

เป็นการประกอบอาชีพการงานต่างๆ ในทางโลก
ที่บุคคลทั้งหลายได้ทำความหาเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน เช่น ทำนา
ทำสวน ค้าขาย

เป็นต้นถือเป็นการงานอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง
ไม่ผิดศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาชื่อว่า การงานไม่มีโทษ

๒) การทำงานภายใน (อนโตโฆส)

เป็นการงานที่เป็นกุศล มีผลทำให้เกิดความสุขทั้งในภพนี้
และภพหน้า

รวมทั้งการบำเพ็ญจิตบารมีแผ่กุศลให้บุคคลอื่นและตนเอง

๓) การทำงานที่หาโทษมิได้

เป็นการปฏิบัติธรรมรักษาศีล การสร้างกุศลให้ท่านต่างๆ เช่น
สร้างศาลาพักร้อน สะพาน ถนน เป็นต้น เพื่อประโยชน์สาธารณะชน
ถือเป็นการงานอันหาโทษมิได้

๔) การทำงานไม่มีโทษเป็นมงคล

เป็นการงานอาชีพที่ตนเองต้องทำก่อน ถือเป็นมหากุศล
เป็นผู้ไม่ประมาท ป้องกันภัยในอบายภูมิ กำจัดกิเลส รักษาศีลธรรม
ศึกษาปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น¹⁹

แนวทางทั้งหมดที่กล่าวมานี้

ถือเป็นหลักการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้ด้วยดี

มีความเป็นอยู่โดยปกติสุขส่วนตัวและส่วนรวมของมวลมนุษยชาติ ซึ่งองค์ประกอบของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความผสมกลมกลืนทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยปัจจัย ๓ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนามนุษย์ จะต้องแยกส่วนประกอบ ๒ ด้าน

คือการพัฒนากายให้มีสุขภาพ

แข็งแรง และการพัฒนาจิตให้มีความเบิกบานแจ่มใส

๒. การพัฒนาสังคม

จะต้องมององค์ประกอบทางวัฒนธรรมในระบบต่างๆ

เพื่อพัฒนาจัดสรรการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

๓. การพัฒนาธรรมชาติ

จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาพืชสัตว์สิ่งมีชีวิตทั้งปวงให้ครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ทำให้เข้าใจระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน

การบำเพ็ญสัจจะโดยมีจิตมุ่งมั่นจริง ๆ

ดังปรากฏในเรื่องวิสุทธิบัญญัติว่า “ได้ไปกับปุลณกัณฑ์

เพื่อจะพบพญานาคและพูดความจริงกับนางนาค

วิมาลาพร้อมทั้งบริวาร

แล้วแสดงธรรมให้กับเหล่าพญานาคเกิดความเลื่อมใสแล้ว

วิสุทธิบัญญัติได้กล่าวความสัจจริง บอกนางนาค

วิมาลาเอาหัวใจ ดังที่นางวิมาลาต้องการ”

ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นสัจจะ

เพราะการรักษาสัจจะของวิสุทธิบัณฑิตนั้นถือว่าการกระทำตัวให้

เป็นตัวอย่างในฐานะที่เป็นผู้ตั้งมั่นในสัจจะ

เพราะการรักษาสัจจะกับการแลกด้วยชีวิตของตนเองกับภาระที่ทั้ง

ไว้กับครอบครัวนั้นถือเป็นเรื่องที่มนุษย์ธรรมดาโดยทั่วไปทำได้ยาก

เมื่อเป็นการกระทำที่ทำได้ยาก

การกระทำนั้นก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่อาจหาญและเป็นตัวอย่าง

ที่ดีให้กับผู้ที่กำลังจะก้าวเดินเข้ามาบำเพ็ญสัจจะในการประกอบอา

ชีพที่เกี่ยวข้องด้วยเศรษฐกิจ

¹⁹ พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ), มลล ๓๘ ประการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๓-๑๕๔.

เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการค้าขาย
และความมั่นคงของสังคมที่จะตามมานั่นเอง

ในขณะที่สังคมไทยและสังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น ชีวิตของผู้คนในสังคมก็เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของธรรมชาติหรือความจริงที่ไม่มีใครจะปฏิเสธได้เลยว่า พระพุทธศาสนาสอนให้เห็นถึงภาวะที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป โดยแสดงให้เห็นถึงหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ดังนั้นจึงไม่ต้องตัดใจหรือสงสัยอะไรที่ชีวิตของผู้คนในสังคมเข้าถึงความจริง

จำจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป

เมื่อพิจารณากันอย่างถ่องแท้แล้ว

จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคม

และชีวิตของผู้คนนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามสภาพของธรรมชาติ

และจากการเปลี่ยนแปลงอันเป็นการกระทำของมนุษย์

ในส่วนที่เกิดจากธรรมชาติจริงนั้นไม่มีใครสามารถจะยับยั้งได้ หรือแก้ไขควบคุมได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสังขาร ได้แก่

การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะนั่นคือ

สภาวะที่แท้จริงส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์นั้น แม้จะไม่สามารถยับยั้งได้

แต่ก็น่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและควบคุมได้ให้อยู่ในทางที่ถูกที่ควร ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น

ย่อมมีทั้งน่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนาแม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่จะตัดสินว่าอะไร คือสิ่งที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนา

อันเป็นผลมาจากการที่สังคมขาดกฎเกณฑ์ตัดสินที่ถูกต้อง

แต่ปัญญาที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ก็ไม่เคยจางหายไปจากมนุษย์ เพียงแต่บางครั้งอาจจะมีวามโง่เขลา (โมหะ)

เขาคอบงำจนต้องตกเป็นทาสของอำนาจฝ่ายต่ำ

ชีวิตของผู้คนในสังคมกำลังถูกรังเร้าให้เปลี่ยนแปลงไป

ในทางที่ไม่น่าปรารถนาเสียเป็นส่วนใหญ่

โดยยึดหลักเกณฑ์การตัดสินว่าวิถีชีวิตและสังคมใดก็ตาม

ที่เป็นอยู่และเป็นไปเพื่อตอบสนองความละโมภ (โลภะ)

อันหาที่สุดมิได้และเพื่อสนองตอบความโง่เขลาอันเป็นเหตุแห่งการไม่รู้เท่าทันสังคม (โมหะ)

วิถีชีวิตและสังคมเช่นนั้นเป็นวิถีชีวิตและสังคมที่ไม่น่าปรารถนา
แนวทางแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น

ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมัน

รู้เท่าทันสังคมและโลกว่ามันเป็นไปตามสัจจะธรรมเราสามารถนำสัจจะไปใช้แก้ไขปัญหาสังคมได้

สัจจะก่อให้เกิดผลดีงามต่อสังคมมากมายไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็กหรือสังคมใหญ่

เมื่อมาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ทำให้สังคมนั้นมีความสุขได้ กล่าวคือเป็นสังคมที่น่าอยู่สุขภาพุจิตดี สภาพแวดล้อมและบุคคลในสังคมดี

พบว่าการมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง การพูดจริงทำจริง ไม่คดโกง

หลอกลวงต่อกันในสังคม ย่อมทำให้สังคมเกิดความมั่นคง

และเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ตรงกันข้ามหากสังคมไม่มีสัจจะเป็นพื้นฐานรองรับแล้ว

ก็จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ไม่น่าอยู่

ทะเลาะวิวาทและชิงดีชิงเด่นกัน เป็นต้น ดังนั้น

สัจจะจึงเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่เชื่อมจิตบุคคลต่อบุคคล

และบุคคลต่อสังคมให้มีความแนบแน่นเป็นปึกแผ่น

แนวทางการพัฒนาชีวิตคนในสังคมสู่ความจริง คือความดีงาม

ความสำเร็จแห่งชีวิตก็ควรเป็นอยู่ร่วมกันอย่างประเสริฐได้แก่

๑. แสวงหาแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี
๒. มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน
๓. มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ยึดมั่นในความดี
- ๔.

มุ่งมั่นฝึกฝนตนเองจนเต็มสุดภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้

๕. ยึดถือหลักเหตุปัจจัยมองอะไรๆ ตามเหตุและผล

๖. ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท

๗. ฉลาดคิดแยกแยะให้ได้ประโยชน์และความจริงใจ²⁰

แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมเกี่ยวกับการใช้สัจจนามีระดับ
ครอบครัวยิ่งสามภรรยาต้องรู้จักหลักคุณธรรมอื่นที่เรียกว่า
ความเสมอกัน

เป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อเข้าใจหน้าที่ของความเป็นสามีภรรยาที่จะต้องทำต่อกัน เป็นหลักธรรมของคู่ชีวิตที่จะทำให้อยู่

²⁰พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต, หน้า ๗๐.

การเรียนรู้เพื่อครองคนเป็นการเรียนรู้เพื่อเข้าใจหน้าที่ของความ
เป็นคนที่จะต้องทำ
เป็นหลักธรรมของคู่ชีวิตที่จะทำให้อยู่ด้วยกันได้ยาวนาน
หลักการครองใจคนระดับครอบครัว เรียกว่า สมชีวิตรธรรมมีอยู่ ๔
ประการ คือ²¹

๑. มีศรัทธาเสมอกัน เคารพนับถือศาสนา สิ่งเคารพบูชา
แนวความคิดความเชื่อ หรือ
หลักการต่างๆ ตลอดจนแนวความสนใจอย่างเดียวกัน
หนักแน่นเสมอกัน หรือปรับเข้าหากัน เป็น
ต้น (สมสัทธา)

๒. มีศีลเสมอกัน มีความประพฤติดี มีศีลธรรม จรรยา
มารยาท พื้นฐานการอบรมพอ
เหมาะสมอดครองไปกันได้ (สมศีล)

๓. มีจาคะเสมอกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ความโอบอ้อมอารี
ความมีน้ำใจเสียสละให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น
พอเหมาะสมกัน ไม่ขัดแย้งบีบขื่นกัน (สมจาคะ)

๔. มีปัญญาเสมอกัน รู้จักเหตุผล เข้าใจกัน
อย่างน้อยพูดคุยกันรู้เรื่อง (สมปัญญา)
การบำเพ็ญสัจจะบารมีของวิธปฏิบัติยังมีเป้าหมายในการสั่งสอน
หรือการทำให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น
โดยเฉพาะการทำตัวเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในสังคมว่าการบำ
เพ็ญสัจจะบารมีจะต้องบำเพ็ญให้ถึงที่สุดแม้แต่การรักษาคำสัตย์นั้นจะ
ต้องเอาชีวิตของตนเองเขาแลกก็ต้องทำเพราะนั่นถือว่าการกระ
กระทำที่ถูกต้องเรียกว่าสมมติสัจจะ สมมติสัจจะ คือ
ความจริงที่คนยึดถือกันอยู่ตามปกติ
และใช้เป็นที่ยุติหมายรู้สืบต่อกันมา การหมายรู้นี้ภาษาบาลีเรียกว่า
ปัญญัตติ หรือ ปัญญัตติ ปัญญัตติคือสิ่งที่กล่าวถึงกัน ใช้กัน
และนำมาคิดกันอย่างนั้นๆ ดังพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ในปุปผสูตร
พระสูตรที่ว่าด้วยพระพุทธเจ้าทรงไม่ขัดแย้งกับโลกว่า
“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรายอมไม่ขัดแย้งกับโลก
แต่โลกยอมขัดแย้งกับเรา ผู้กล่าวเป็นธรรมยอมไม่ขัดแย้งกับใครๆ

²¹อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๕๕/๘๐.

ในโลก สิ่งใดที่บัณฑิตในโลกสมมติว่าไม่มี
 แม้เราก็ก้าวสิ่งนั้นว่าไม่มี สิ่งใดที่บัณฑิตในโลกสมมติว่ามี
 แม้เราก็ก้าวสิ่งนั้นว่ามี”จากจุดมุ่งหมายนี้
 ในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้น
 เป็นความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความจริง คือ
 เป็นสิ่งที่ผู้สามารถปฏิบัติตามแล้วเกิดเห็นความเป็นจริงที่แฝงอยู่
 โดยความจริงที่เห็นประจักษ์นั้น
 อาจเป็นความจริงที่เป็นเพียงขั้นสมมติบัญญัติของโลกหรืออาจเป็น
 ความจริงขั้นปรมาตถที่พ้นโลกก็ได้

แนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามวิธรรบบัณฑิตในระดับสม
 มตินั้นเป็นความจริงแบบที่รู้จักกันโดยทั่วไป
 หรือความจริงที่เป็นอยู่ตามปกติและเป็นเครื่องให้เข้าใจกันโดยง่าย
 ความจริงในระดับสมมตินี้มีเพื่อลดปัญหาดังต่อไปนี้

๑. เพื่อให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี คือ
 การที่มนุษย์มองเห็นความจริงที่ปรากฏในโลกแล้วเกิดความเข้าใจ
 ตามความจริงและตามที่มันควรจะเป็น
 ก็สามารถทำให้มนุษย์มองโลกที่เขาอยู่ให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น
 ไม่มองโลกในแง่ร้าย

๒. เพื่อให้ไม่เอาเปรียบคนอื่น คือ
 เมื่อมองเห็นคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่ไม่ใช่เราก็จะทำให้เป็นคนไม่พยาย
 ามเอาเปรียบคนอื่น
 นั่นก็เป็นเพราะเขามองเห็นความเป็นจริงระดับสมมติที่มีปรากฏให้
 เห็นอยู่ในโลกที่เขาประสบอยู่

๓. ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคม คือ
 เมื่อคนทุกคนมองเห็นความเป็นจริงเพียงสมมติที่ถูกบัญญัติขึ้นในสัง
 กุมแล้วก็ไม่คิดทำลาย ไม่เห็นแก่ตัว
 ด้วยการทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมบัญญัติขึ้น
 ทำตัวให้เป็นประโยชน์

๔. ส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม
 และทำให้สังคมและประชาชนไม่ทำลายเบียดเบียนกันและกัน
 ก่อให้เกิดสันติสุขขึ้น

๕. เพื่อพัฒนาไปสู่ความจริงระดับปรมาตถ คือ
 เมื่อคนทุกคนได้มองเห็นความเป็นจริง
 ขั้นสมมติที่โลกบัญญัติขึ้นแล้วก็จะถือว่าเป็นบันไดพัฒนาไปสู่ควา

มเป็นจริงที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้นคือพัฒนาไปสู่ความเป็นจริงขั้นสากล
เป็นความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

เป็นจริงอยู่อย่างนั้นตลอดไป

จุดมุ่งหมายของสัจจะขั้นสมมตินี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องรู้และเข้าใจ

คือ เป็นความเป็นจริงที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางโลก

และเป็นความจริงเพื่อพัฒนาไปสู่ความจริงที่ยิ่งกว่า คือ

ปรมาตมสัจจะในที่สุดการบำเพ็ญสัจจะความจริงที่สูงกว่าธรรมหรือ
ขั้นสามัญอันสามัญชนนั้นจะทำได้ยาก ผู้ที่มีจิตมุ่งมั่นจริงๆ

จึงจะได้ดัง

ปรากฏวิสุทธิบัญญัติที่ถูกปณณกัษณ์นำตัวไปด้วยความทุกข์ทรมาน

วิสุทธิบัญญัติยอมทำตามสัจจะความจริงที่ได้อธิษฐานไว้ว่า

“จะต้องไปกับปณณกัษณ์ในที่สุด

ได้แสดงธรรมให้ปณณกัษณ์เลื่อมใสและปณณกัษณ์จะพากลับสู่

พระนครอินทปัตถ

แต่วิสุทธิบัญญัติทำตามสัจจะที่จะไปพบกับพญานาคให้ได้จริง

จึงไม่ยอมกลับ”

ลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าวิสุทธิบัญญัติเมื่อมีความตั้งใจ

จะทำได้แล้วปรารถนาจะทำได้สำเร็จ

แสดงให้เห็นถึงความจริงใจ

ความซื่อสัตย์ที่ตั้งมั่นมีอยู่ในจิตใจเท่าที่สังเกตและประมวลได้มีดังนี้

(๑) ความสำคัญต่อการพัฒนาทางอารมณ์ คือ

เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับคนอื่นและสิ่งอื่นแล้ว

การมีจิตใจที่ดีหรือมีคุณภาพ เช่น มีจิตใจที่ประกอบด้วยความรัก

ความเป็นเมตตาเป็นตน ก็มีความจำเป็นเหมือนกัน

เพราะการมีสุขภาพจิตที่ดีงามก็เป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งที่จะต้องให้

เกิดขึ้น เพราะให้ความสำคัญแก่สัจจะขั้นสมมติ

(๒) ความสำคัญต่อการพัฒนาทางสติปัญญา คือ

การพัฒนาชีวิตจะเกิดขึ้นได้

ก็เพราะกำลังของความรู้ความสามารถ

แต่ความรู้ความสามารถจะเกิดขึ้นได้

ก็เพราะกำลังของสติปัญญาในการที่จะรู้สิ่งต่างๆ

ตามความเป็นจริง

(๓) ความสำคัญต่อการพัฒนาทางสังคม คือ

การมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ชุมชน สังคม
และสิ่งแวดล้อมทางสังคม
หลักที่จะบ่งชี้ถึงพัฒนาการทางด้านสังคมนี้ได้
มนุษย์จำเป็นต้องมีความเข้าใจในสังคมขึ้นสมมติก่อน
เพราะการดำเนินชีวิตร่วมกันกับคนอื่นและสิ่งอื่นนั้น
สังคมขึ้นสมมติหรือสมมติบัญญัติมีมาก เช่น ภาษา ตำแหน่ง
และหน้าที่ เป็นต้น
ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญและเรียนรู้เพื่อความอยู่เป็นสุข
สมบูรณ์ในปัจจุบันด้วย

อนึ่งพระพุทธศาสนาได้สอนให้ชาวพุทธนำหลักสังคมมาป
รับใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมใน ๓ ประการ
(๑) วิธีที่ปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน
เป็นความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
และการคบหาสมาคมกับผู้อื่นควรมีแต่ความจริงใจ
ไม่ควรทำตัวเป็นคนหนาไหวหลังหลอกควรพูดแต่ความจริงเท่านั้น
และควรฝึกตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย (๒) วิธีที่ปฏิบัติเพื่อก่อเกิดประ
โยชน์ในเบื้องหน้า

ไม่ควรกระทำความผิดกฎหมายและควรมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน
ไม่ควรทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเพราะความไม่ซื่อสัตย์ของตนเอง
(๓) วิธีที่ปฏิบัติเพื่อก่อเกิดประโยชน์สูงสุด เราควรตรงต่อหน้าที่
และหน้าที่ของคนเรามี ๒ อย่างคือหน้าที่ตามธรรมชาติเช่น เป็น
พ่อ แม่ สามี ภรรยา
และหน้าที่ตามสถานภาพและบทบาทในทางสังคม
เราควรปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นด้วยความซื่อตรงที่สุด
และฝึกให้เป็นคนที่มีสังคมที่พูดจริงทำจริงมีความจริงใจที่สุด

จากการศึกษาเนื้อหาการบำเพ็ญสังฆบารมีของวิสุทธิบัณฑิต
มาทั้งหมดจะพบว่า การบำเพ็ญบารมีของวิสุทธิบัณฑิตนั้น
ผลจากการบำเพ็ญดังกล่าวทำให้เกิดประโยชน์เกิดขึ้นแก่ทั้งตัววิ
สุทธิบัณฑิตเองและครอบครัว สังคม
ซึ่งผลที่เกิดจากการบำเพ็ญบารมีของวิสุทธิบัณฑิตก่อให้เกิดผลดังนี้

๑. ประโยชน์แก่ตัวเอง

สำหรับประโยชน์ที่เกิดจากการบำเพ็ญสังฆบารมีของวิสุทธิบัณฑิตใน
แง่ของการสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองก็คือ
สังคมเบื้องต้นนั้นท่านได้รับความสุขความสำเร็จในชีวิตเป็นที่ยอม

รับนับถือของสาธารณชนทั้งหลายและประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าที่
กล่าวมาคือวิธปฏิบัติได้นำเพ็ญบารมีในชั้นปรมัตถบารมี คือ
การบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่งยวดด้วยการสละชีวิตเพื่อการรักษาคำสัต
ย ด้วยการเดินทางไป

กับยักษเพื่อให้ยักษฆ่าและเอาหัวใจไปเป็นสินสอดแต่งงานกับลูกสาวข
องพญาวรรณนาคราชที่นาศพิภพการตัดสินใจที่จะไปกับยักษเพื่อรั
กษาสัตย์นั้นยอมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองคือ

วิธปฏิบัติสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าการบำเพ็ญสัจจะบารมีอย่างอุก
ฤษฏีก็สามารถรักษาตนเองให้รอดชีวิตได้และผลที่เกิดและเป็นประ
โยชน์ที่สำคัญก็คือ

วิธปฏิบัติสามารถผ่านการทดสอบในเรื่องการบำเพ็ญบารมีขั้นสูง
ที่สุดได้

๒. ประโยชน์ในการสอนธรรมแก่สังคม

สำหรับประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการบำเพ็ญสัจจะบารมีที่มีแก่สังคม
นั้นจะพบว่าเพราะเหตุที่วิธปฏิบัติได้นำเพ็ญสัจจะบารมีนั้น
วิธปฏิบัติสามารถที่จะอาศัยเหตุนี้เป็นช่องทางในการสั่งสอนธรรม
ะได้ทั้งในด้านการสอนมนุษย์และสอนพญานาค

โดยหลักธรรมที่นำมาสอนแก่สังคมเนื่องในเหตุการณ์ที่ถูกยักษจับ
ไปฆ่าเอาหัวใจไปมอบให้กับพญานาคได้เป็นอย่างดี

ในสังคมปัจจุบันนี้จะหาผู้ที่บำเพ็ญสัจจะบารมีได้น้อยมาก
เนื่องจากมนุษย์เราห่างไกลจากศีลธรรมจริยธรรมกันมาก

ในชีวิตประจำวันเราอาจพบกับการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับฐานะข
องตน การก้าวร้าวในหน้าที่กันทั้งนี้

มนุษย์เราขาดการเรียนรู้สัจจะ ที่จะทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น
การรักษาสัจจะ หมายถึง

การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามความเหมาะสมแก่ฐานะและกาลเท
ศะ การที่จะบำเพ็ญสัจจะบารมีต้องพยายามเข้าใจความจริง
แล้วเสนอแต่ความจริง พูดแต่ความจริง

จึงสรุปได้ว่า สัจจะคือความจริง

และจะรักษาสัจจะได้นั้นต้องพูดความจริง ทำจริง และจริงใจด้วย
ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าจึงเป็นตัวอย่างความรู้ที่ทุกคนสมควรจะพัฒนาใ
ให้เกิดมีขึ้นในตนเพราะว่าถ้าทุกคนเข้าใจและให้ความสำคัญแก่คว
ามจริงใจความซื่อสัตย์แล้วการพัฒนาทางสังคม

การพัฒนาทางอารมณ

และการพัฒนาทางสติปัญญาที่ย่อมเกิดขึ้นได้

๔.๕ สรุป

สรุปได้ว่าแนวทางปฏิบัติตามหลักสัจจะในการประกอบอาชีพทางสังคม ได้แก่

(๑) แนวทางการประกอบอาชีพด้านการเมือง (๒)

แนวทางการประกอบอาชีพด้านการศึกษา

(๓) แนวทางการประกอบอาชีพด้านเศรษฐกิจ

ล้วนแต่อาศัยความมีสัจจะทั้งสิ้น ดังที่ได้ปรากฏในเรื่องวิรุณทิต
อย่างไรก็ตามการรักษาความสัตย์จริง ไม่มีเปลี่ยนแปลง

สัจธรรมเป็นความรู้ที่ทุกคนสมควรจะพัฒนาให้เกิดมีขึ้นในตนเพราะ

ไม่ว่าเราจะประกอบอาชีพอะไรก็ตาม

ก็สามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจความจริงในสัจธรรมของสัจจะได้

ดังเรื่องวิรุณทิต แม่นจะได้รับความลำบากก็ตาม

แต่เพื่อรักษาความจริงและยอมตนไปกับปณณกยักษ

ความจริงของปณณกยักษต้องการจะเอาหัวใจของวิรุณทิตเท่านั้น

เพื่อไปแลกกับธิดาของพญานาคซึ่งความจริงเป็นอุบายของนางนาค

วิมาลาผู้ใคร่ที่จะฟังธรรมของวิรุณทิตเท่านั้น

เพราะพระนางได้ฟังกิตติศัพท์ของการแสดงธรรมจึงต้องการจะฟัง
บ้างจึงออกอุบายว่าตนต้องการหัวใจ

ซึ่งปณณกยักษจึงรับอาสาเพราะจะได้ธิดานาคเป็นภรรยา

ขณะที่ปณณกยักษนำตัวของวิรุณทิตไปก็หาวิธีการฆ่าให้ตายแ

ดก็ไม่ตาย วิรุณทิตกลับแสดงสาธุนรธรรม (ธรรมของคนดี)

ให้ปณณกยักษเลื่อมใสและแสดงธรรมแก่พญานาคฟังบุคคลเหล่า

นั้นจึงเข้าใจว่าหัวใจของวิรุณทิตคือ ปัญญาและความสัจจริง